5. 9. 2005

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Dokumentární akreditiv

Smlouva o otevření akreditivu je upravena v § 682 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku. Jedná se o úpravu obecnou, na kterou navazují speciální ustanovení § 689 a 690 obchodního zákoníku o dokumentárnímu akreditivu. Vedle komplexní úpravy dokumentárního akreditivu v obchodním zákoníku mají v praxi význam tzv. Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy, které vydala Mezinárodní obchodní komora a které jsou podpůrně použitelné jakožto obchodní zvyklosti zachovávané v mezinárodním obchodě.

Smlouvou o otevření akreditivu se zavazuje banka příkazci, že na základě jeho žádosti poskytne určité osobě (oprávněnému) na účet příkazce určité plnění, jestliže oprávněný splní do určité doby stanovené podmínky, a příkazce se zavazuje zaplatit bance úplatu.

Při dokumentárním akreditivu je banka povinna poskytnout oprávněnému plnění, jestliže bance jsou řádně předloženy během platnosti akreditivu dokumenty určené v akreditivní listině.

Z uvedeného je tak patrno, že smlouva o otevření dokumentárního akreditivu je právním úkonem trojstranným, popř. v případě mezinárodního dokumentárního akreditivu dokonce čtyřstranným. Jedná se přitom o tzv. absolutní obchod, což znamená, že se právní vztahy vzniklé na jejím základě budou vždy řídit příslušnými ustanoveními obchodního zákoníku bez ohledu na postavení jejích účastníků.

Jak plyne z publikace Obchodní zákoník : komentář / Ivana Štenglová, Stanislav Plíva, Miloš Tomsa a kolektiv. – 8. vyd. – Praha : C. H. Beck, 2003, akreditiv plní řadu funkcí. Mezi tyto funkce můžeme zařadit zejména funkci platební. Je tomu proto, neboť jeho prostřednictvím plní banka peněžitý závazek místo dlužníka, ale na jeho účet. Mezi další funkce dokumentárního akreditivu bývá zařazována funkce zajišťovací, protože usnadňuje uspokojení peněžité pohledávky věřitele vůči dlužníku. Za další funkci dokumentárního akreditivu bývá právními teoretiky obvykle řazena funkce úvěrová.

Účelem dokumentárního akreditivu jakožto prostředku platby je zvýšení právní jistoty účastníků kupní smlouvy (popř. smlouvy o dílo). Vše probíhá zjednodušeně řečeno tak, že prodávající (zhotovitel) v pozici oprávněného z dokumentárního akreditivu uzavře s kupujícím (objednatelem) v pozici příkazce kupní smlouvu (smlouvu o dílo), v níž si jako způsob úhrady kupní ceny (ceny za dílo) smluví zaplacení prostřednictvím dokumentárního akreditivu, přičemž mezi kupujícím (objednatelem) a bankou je uzavřena smlouva o otevření akreditivu. Banka následně tuto skutečnost oznámí prodávajícímu (zhotoviteli) jakožto spolu s bližšími údaji o podmínce předložení příslušných listin. Předložením těchto listin akreditivní bance je tato banka povinna oprávněnému vyplatit kupní cenu (cenu za dílo), tedy tzv. akreditivní sumu.

Smlouva o otevření akreditivu musí mít písemnou formu, jinak je neplatná. Bankou se v této souvislosti dle zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, rozumí právnická osoba se sídlem v České republice, založená jako akciová společnost, která je nositelkou bankovní licence. Uzavírání smlouvy o dokumentárním akreditivu však není výsadou pouze banky, neboť dle § 762 obchodního zákoníku plyne, že se ustanovení upravující smlouvu o otevření akreditivu uplatní i pro případy, kdy místo banky bankovní záruku poskytuje a uvedenou smlouvu uzavírá jiná osoba, která je k tomu oprávněna. Podstatnými náležitostmi této smlouvy je určení oprávněné osoby z dokumentárního akreditivu plnění, doba platnosti akreditivu a identifikace dokumentů, která musí oprávněný bance předat.

Neboť se jedná o smlouvu úplatnou, stanoví obchodní zákoník povinnost příkazce zaplatit bance úplatu obvyklou v době uzavření smlouvy, není-li výše úplaty přímo ve smlouvě dohodnuta.

V praxi rozeznáváme několik druhů dokumentárního akreditivu. Jak plyne z ustanovení § 686 obchodního zákoníku,

jde předně o akreditiv odvolatelný a neodvolatelný. Nestanoví-li akreditivní listina, že akreditiv je odvolatelný, může banka akreditiv změnit nebo zrušit pouze se souhlasem oprávněného a příkazce. Stanoví-li akreditivní listina, že akreditiv je odvolatelný, může jej banka ve vztahu k oprávněnému změnit nebo zrušit do doby, než oprávněný splní podmínky stanovené v akreditivní listině. V případě, že takto učiní bez toho, že by k odvolání dokumentárního akreditivu byla oprávněna, porušuje banka svou právní povinnost a bude dle okolností případu odpovídat za škodu tím vzniklou. Změnit nebo zrušit akreditiv lze pouze písemně.

Dále je možné rozeznávat akreditivy splatné ihned, předčasně splatné nebo s odloženou splatností, převoditelný akreditiv nebo tzv. stand-by letter of credit. Tyto druhy akreditivů jsou blíže upraveny v Jednotných zvyklostech a pravidlech pro dokumentární akreditivy.

Banka v souladu se smlouvou písemně sdělí oprávněnému, že v jeho prospěch otvírá akreditiv, a oznámí mu jeho obsah. Uvedené je oprávněnému oznámeno pomocí tzv. akreditivní listiny, která je rozhodná pro obsah dokumentárního akreditivu.V akreditivní listině musí být určeno plnění, ke kterému se banka zavazuje, doba platnosti akreditivu a akreditivní podmínky, jež má oprávněný v této době splnit k tomu, aby se mohl domáhat plnění vůči bance. Akreditivní listina může dále obsahovat povinnost banky zaplatit určitou částku nebo přijmout směnku. Nevyplývá-li ze smlouvy o otevření akreditivu, že tak má banka učinit teprve v době, kdy jí k tomu dá příkazce pokyn, je banka povinna učinit toto sdělení bez zbytečného odkladu po uzavření smlouvy. Závazek banky vůči oprávněnému však vzniká až doručením tohoto sdělení (akreditivní listiny). Naopak závazek příkazce vůči bance vzniká již otevřením akreditivu.

Obchodní zákoník umožňuje, aby byla do dokumentárního akreditivu zapojena i další banka. Ta přitom může pouze převzít závazek ke sdělení otevření akreditivu oprávněnému, může převzít přímo povinnost vyplatit oprávněnému akreditivní sumu nebo může akreditiv tzv. potvrdit. Jestliže je neodvolatelný akreditiv z podnětu banky, jež je jím vázána, potvrzen další bankou, vzniká oprávněnému nárok na plnění vůči této bance, a to od doby, kdy oprávněnému potvrzení akreditivu oznámí. Obě banky jsou tak oprávněnému zavázány solidárně (společně a nerozdílně) a je tudíž pouze na oprávněném, kterou z nich si zvolí. Potvrzení akreditivu, které je tudíž pro oprávněného nejpříznivější varianta, často činí banka zahraniční, čímž pádem dochází ke vstupu čtvrtého subjektu do původně trojstranného závazkového vztahu.

Jak již bylo řečeno úvodem, při dokumentárním akreditivu je banka povinna poskytnout oprávněnému plnění, jestliže bance jsou řádně předloženy během platnosti akreditivu dokumenty určené v akreditivní listině. Banka tedy není oprávněna jiné dokumenty než ty specifikované v akreditivní listině po oprávněném požadovat. Jestliže nejsou předmětné dokumenty oprávněným akreditivní bance v době platnosti akreditivu předloženy, zaniká nárok oprávněného na výplatu akreditivní sumy bankou. V této souvislosti je vhodné poukázat na ustanovení § 685 obchodního zákoníku, dle kterého je závazek banky z akreditivu nezávislý na právním vztahu mezi příkazcem a oprávněným. Ze spojení s ustanovením § 334 obchodního zákoníku, které stanoví, že otevření akreditivu, prostřednictvím kterého má být podle smlouvy splněn peněžitý závazek, nemají vliv na trvání tohoto závazku, v souhrnu vyplývá, že oprávněný je i nadále oprávněn požadovat plnění přímo po příkazci. Uvedené však platí jen za předpokladu, pokud oprávněný nemůže dosáhnout tohoto plnění z akreditivu. Pokud tedy kupř. akreditivní banka odmítne akreditivní sumu oprávněnému vyplatit, může oprávněný ihned požadovat plnění po příkazci (povinném).

Banka je při předložení dokumentů určených v akreditivní listině tyto povinna přezkoumat s odbornou péčí vzájemnou souvislost předložených dokumentů a zda jejich obsah zjevně odpovídá podmínkám stanoveným v akreditivní listině. Banka dále odpovídá za škodu způsobenou příkazci ztrátou, zničením nebo poškozením dokumentů převzatých od oprávněného, ledaže tuto škodu nemohla odvrátit ani při vynaložení odborné péče.

K výše uvedenému je tudíž možné závěrem uvést, že dokumentární akreditiv plní významnou funkci efektivního převodu peněz nejen v mezinárodním styku, pročež se jedná o účinný nástroj rozvoje obchodu.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Novela stavebního zákona: přehled změn a dopadů do praxe po dokončení legislativního procesu
- Energetická náročnost budovy jako cenotvorný faktor
- Přechodná ustanovení novely stavebního zákona – co s vydaným závazným stanoviskem a JES?
- Prodej rodinné firmy: Co má být skutečně součástí transakce?
- Podíl před vznikem společnosti: k přípustnosti jeho převodu
- Byznys a paragrafy, díl 46.: Pravidlo podnikatelského úsudku: Jak rozhodovat bez zbytečného strachu z osobní odpovědnosti
- Bytová družstva
- Limity rozkazu k vyklizení: Skutečně pomůže rozhýbat trh s nájemním bydlením?
- Jak najít kupce pro svou firmu přes M&A poradce: na co si dát pozor ve smlouvě se zprostředkovatelem
- Nábor zaměstnanců přes agentury a M&A transakce: kde končí ochrana investice a začíná kartel
- Nové pojetí úvěruschopnosti spotřebitele?